

فرزند محقق علامه حلی و مزایای که ناشناس ماند

محقق حلی، فرزند علامه حلی است که به جز پدر استادی به خود ندید و در سن شانزده سالگی به اجتهاد رسید. امروز سالروز وداع محقق حلی از دار فانی است.

محقق حلی، فرزند علامه حلی است که به جز پدر استادی به خود ندید و در سن شانزده سالگی به اجتهاد رسید. امروز سالروز وداع محقق حلی از دار فانی است.

به گزارش خیرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، محمد بن حسن بن یوسف، فرزند علامه حلی در سال 682 هجری قمری در حله به دنیا آمد. او تحصیل علم را خیلی زود و در نزد پدر فرزانه آغاز کرد و خیلی زود هم به پایان رساند. رسیدن او به اجتهاد را ده و یا شانزده سالگی تخمین زده‌اند. او را فخر الدین، فخر الاسلام و رأس المدققین نیز می‌شناسند.

فخرالمحققین که بود

شهر حله فقها و علمای بزرگی را به جهان اسلام عرضه کرده است. از این میان می‌توان به ادریس حلی صاحب کتاب «سرائر»، محقق حلی صاحب اثر ارزشمندی چون «شرایع الاسلام»، علامه حلی و ابن فهد حلی اشاره کرد.

فخرالمحققین مورد علاقه علامه حلی بوده است و ایشان در برخی از آثار خود از ایشان یاد کرده‌اند از جمله در آغاز کتاب «قواعد الاحکام» می‌نویسد: این کتاب را در پاسخ به درخواست محبوب‌ترین مردم در نزد خودم و عزیزترین آنها بر خودم نوشته‌ام و او فرزند عزیزم «محمد» است؛ کسی که امیدوارم خداوند بعد از من عمرش را طولانی گرداند و خود او صورت مرا بر روی خاک قبر قرار دهد و بعد از مرگم بر من ترحم کند همان طور که من در خلوت‌هایم برای او خالصانه دعا می‌کردم. خداوند سعادت دو دنیا و تکمیل ریاست آنها را روزی او گرداند، زیرا او در همه احوال با من مهربان بود و در اقوال و افعالش مطیع من بود.

علامه دهخدا در لغت‌نامه‌اش او را چنین معرفی می‌کند: از اعظم و محققان علمای امامیه و از ثقات و مدققین فقهای شیعه و جامع‌علوم عقلی و نقلی بوده است و پدر وی با آن همه عظمت و دانش، او را بسیار تمجید کرده و در دیباچه بسیاری از مصنفات خود نام او را آورده است. در مجالس المؤمنین از حافظ ابرو نقل است که وقتی فخرالمحققین با پدرش به خدمت سلطان محمد خدابنده آمد جوانی دانشمند، بزرگ، نیکو اخلاق و پسندیده خصال بود.

یکی از کارهای مهم فخرالمحققین در عرصه فرهنگی، صدور اجازات متعدد به بزرگان علم و دانش بود. فخرالمحققین، یکی از اساتید و شیخ اجازه محسوب می‌شد که دانشمندان برجسته به او رجوع کرده و اجازه نقل روایت و کتاب، دریافت کرده‌اند. از اجازه‌ای که ایشان به شمس‌الدین بن محمد و ابوالفتوح احمد آوی در سال 705 داده است معلوم می‌شود، وی در سن 23 سالگی شایسته مقام صدور اجازه شده است.

شهید اول، برجسته‌ترین شاگردش در خصوص او می‌گوید: بزرگ‌مرد و پیشوای امامیه، طلایه‌دار دانشمندان شیعه، برگزیده انسان‌های کامل و هوشمند، خاتم مجتهدین و افتخار ملت و دین، ابوطالب محمد فرزند شیخ جمال الدین بن مطهر حلی که خداوند، عمر گران‌بهای او را دراز گرداند و از پیشامدهای سوء زمانه نکه دارد.

آثار و تالیفات

فخر الاسلام شاگردان برجسته‌ای از جمله شهید اول، سید بدر الدین مدنی، شیخ احمد بن متوج بحرانی، سید حیدر آملی، سید تاج الدین ابن معیه و ظهیر الدین فرزند دانشمندش داشته است. آثار فخر المحقق حلی بیشتر شرح‌هایی بر آثار پدر دانشمندش است. از جمله این تالیفات می‌توان به شرح المسترشدین، شرح مبادی الاصول، شرح تهذیب الاصول، ایضاح الفوائد فی حل مشکلات القواعد، رساله فخریه در نیت، حاشیه ارشاد، الکافیة الوافیة در علم کلام، و مسائل صدریه اشاره کرد. شیخ بهایی کتاب «ایضاح الوائد فی شرح مشکلات القواعد» را کتابی بی‌نظیر در فقه استدلالی خوانده که نظیر آن تاکنون نشر تالیف نشده است. این کتاب تا باب نکاح اثر خود علامه حلی است و باقی‌مانده آن پس از وفات وی توسط فخر المحققین نوشته شده است.

مرگ پر رمز و راز

فخرالدین در طول زندگی شریفش مورد تهمت و دشمنی‌هایی بود که مجبور به جلای وطن به آذربایجان می‌شود. وفات فخرالمحققین شب جمعه پانزدهم جمادی الآخر سال 771 هجری قمری در سن هشتادونه سالگی بوده است اما اطلاع دقیقی از مزار فرزند عزیز علامه حلی وجود ندارد. شیخ عبدالله مامقانی در «تنقیح المقال» می‌نویسد: اطلاع نیافتم که تا کنون کسی از دانشمندان، مدفن او را معین کرده باشد، ولی منقول بر لسان بزرگان است که درندگان او را خورده‌اند و قضیه‌ای دارد که من از نقل آن به خاطر توهین به معاصرینش، خودداری می‌کنم. لذا جسدی نداشته تا دفن شود.

محدث قمی در کتاب فوائد الرضویه در همین خصوص می‌نویسد که از سخن مجلسی اول در شرح من لایحضره الفقیه ظاهر می‌شود که آن بزرگوار در حله وفات کرده و جنازه‌اش را به نجف اشرف حمل کرده‌اند و بعید نیست که قبرش نزدیک والدش باشد.